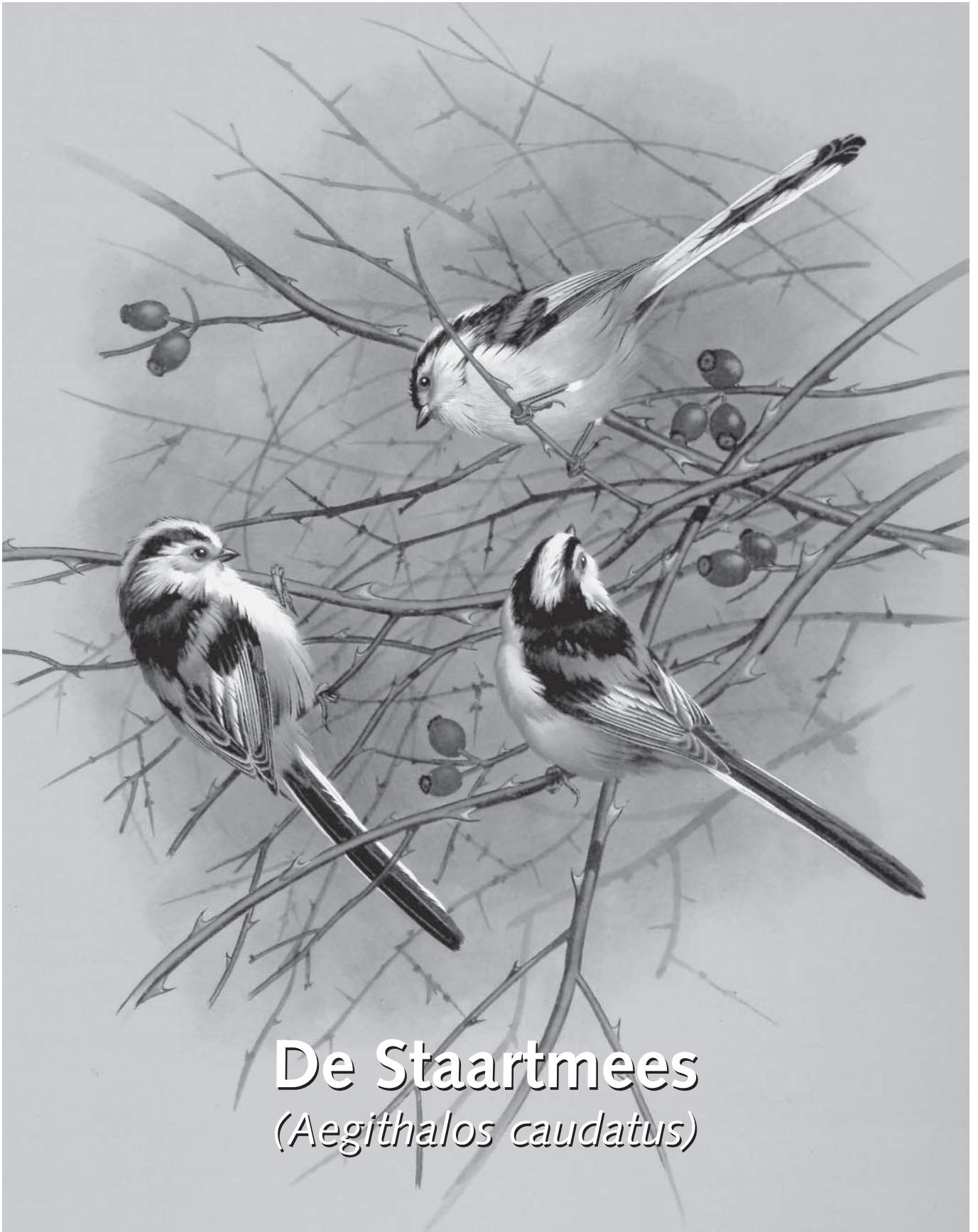

Hei elei kuk eleiii...

De Staartmees
(*Aegithalos caudatus*)

Onze inlandse natuur is, vind ik, niet zo ruim bedeed met spectaculair ogende dieren. *Kolibrie* (zo klein!), *grijze roodstaartpapegaai* (voelt zich thuis in Antwerpen!), *blauwe vinvis* (wat een lijf!), *giraf* (als die een hernia krijgt...) of *kangoeroe* (schone billen!) leven in totaal andere regionen op onze aardkorst. Wij moeten het (nu) meestal stellen met veel bescheidener soorten, zoals *eekhoortjes* (ze zijn zo lief...), 's nachts geruisloos vliegende *kerkuilen* en over de kop vliegende *premiers* (maar Guy toch...!).

PETER PERMANNE

Terwijl ik dit artikeltje schrijf, worden de dagen snel korter en zakt de tuinthermometer tot een thermische depressie. Ik probeer dan maar maximaal de laatste zomerwarmte te absorberen. Met een lekkere porto en een boekje nestel ik me behaaglijk in m'n tuin. De zwarte kat van de burens vlijt zich comfortabel neer onder een tuinstoel, vanwaar ze de plaatselijke schoonheden zoals *merel*, *huismus*, *heggenmus*, *kool-* en *pimpelmees* onverdroten gadeslaat. Mooie vogels, zeker, maar nogal bescheiden... Tja, zoals ik al zei, onze lokale fauna is – door de

band genomen – wat minder fleurig of uitbundig dan soorten uit verder gelegen streken! Af en toe komt er ook een kleine troep *staartmezen* wat verpozing zoeken in de lommer van enkele krentenboompjes. Fluks en acrobatisch springen ze van takje naar twijgje, terwijl ze zich tegoed doen aan sappige invertebraten (excuseer mij, 'ongewervelden'). Staartmezen eten, in vergelijking met andere mezen, minder zaden en meer insecten (sorry, invertebraten). Deze vogeltjes zijn vrij bescheiden wat grootte betreft, maar compenseren deze beperktheid ruim-

schoots met een fors uitgevallen staart. Dat is dan ook het meest voor de hand liggende determinatiekenmerk. Denk de staartveren (acht tot negen centimeter lang!) weg en de staartmees is met amper negen gram en een lengte van zes tot zeven centimeter één van de lichtste en kleinste Europese vogelsoorten, niet meer dan een bolletje pluimen.

Sta me toe om eerst een klein misverstand de wereld uit te helpen. De Nederlandstalige benaming 'staartmees' is eigenlijk onjuist, want de staartmees behoort tot een andere familie dan de 'echte' mezen (koolmees, pimpelmees, enz.). De staartmees behoort tot een aparte familie, de *Aegithalidae*, met zeven soorten, waarvan er één in Europa broedt (de staartmees dus).

Samen gezellig!!

Staatmezen zijn geen platte individualisten. Deze vogels troepen graag samen, en gaan in familiaal verband de boer op, op zoek naar eetbare hapjes (insecten, zaden). In groep leven houdt ook nog andere voordelen in, zoals een betere bescherming tegen roofvogels of katten. Als ik ze in de tuin zie, is dat meestal in de vorm van een trioetje of een kwartet. Hun hoog "sie-sie" is niet onder de noemer 'spectaculair gezang' onder te brengen, maar hun bescheiden gefluit brengt niettemin een gezellige toets aan in een kleine stadstuin. De zwarte poes (zie de inleiding) vindt een staartmees tevens een welkome afwisseling op haar menu van steriele kattenbrokken, en begluurt de nieuwe bezoekers met een gespannen blik. Zolang de staartmezen niets in de gaten hebben buitelen ze (ondersteboven, hangend aan één poot) lekker verder aan elke beschikbare twijg. Plots heeft de meest wakkere onder hen door dat hij, in plaats van te eten, zelf wel eens opgepeuzeld zou kunnen worden. In een mum van tijd is de hele bende gealarmeerd en vertrokken naar een veiliger verblijf.

Mijn huis is waar mijn struik staat...

De staartmees is geen zeldzame vogel te noemen. In België zouden er naar schatting zo'n 13.000 à 25.000

broedparen voorkomen. Het meesje komt in heel Europa voor, behalve in Noord-Scandinavië en -Rusland. Trekken in de zwaluw-betekenis van het woord doet de staartmees niet, waardoor we hem zowel tijdens de zomer als de winter bij ons kunnen waarnemen. Een tuinenrijk stadsdeel is een geschikt biotoop voor een staartmees: veel bomen, struikgewas en forse klimop zijn gunstige factoren voor de verspreiding van deze vogel. Logisch dus dat je staartmezen ook zult aantreffen in grote en kleinere boscomplexen met een rijke struiklaag. Ardeense aanplantingen van fijnspar zijn echter niet besteed aan de staartmees, want een ontwikkelde struiklaag ontbreekt volledig in deze monotone houtakkers. Ook het feit dat bezuiden Samber en Maas veel hakhoutbossen (lage bossen, met bomen die om de tien-twintig jaar tot tegen de grond worden afgezet, en dan spontaan hergroeien) worden omgezet naar hooghout (gewone opgaande bomen), zal de verspreiding van staartmezen in de Ardennen allicht wat belemmeren. Strenge winters stelt de staartmees niet erg op prijs. Bij lage temperaturen troepen ze bij elkaar om warmte te sparen. Niettemin zijn koudegolven nefast voor een populatie staartmezen. Veel individuen overleven een strenge winter niet (omdat insecten – het hoofdvoedsel van de staartmees – hevige kou niet overleven). Gelukkig voor de staartmees, is de vogel bij wet volledig beschermd (ook het nest en de eieren).

De kleuren van de staartmees zijn wat minder expressief dan bij zijn neven kool- of pimpelmees. Niet blauw of geel, maar zwart (staart, flankstreep en boven de ogen) en witbruin (buik en kruin van het kopje in de vorm van een streep) zijn de meest opvallende tinten. Een bijzonder mooie ondersoort is de witkopstaartmees. Deze heeft een volledig wit kopje, en komt voor in Noord- en Oost-Europa.

Babysitters

Ik heb nog nooit een staartmees zien broeden. Het schijnt echter dat een bewoond nest een leuk zicht oplevert: een mooi, rond nestje met zijingang, waar een mezenlijfje in past,

maar (meestal) niet de staart. Je ziet dus een nestbolletje met een daaruit stekende staart! De nestplaats wordt, bij het krieken van de lente (februari/maart), bij voorkeur in dichte, ondoordringbare struiken gemaakt, zoals meidoorn of braam, ofwel hoog in de takvork van een boom. Het vrouwtje legt acht tot twaalf roodgestippelde, witte eieren in het nest, dat door beide ouders zacht is afgewerkt met mos, pluimen en sprinrag. Eén staartmees-eitje weegt amper 0,94 gram, minder dan bij de winterkoning en ietsje meer dan bij het goudhaantje. Leuk is dat de jongen soms gevoerd worden door helpers, naaste familieleden die hun eigen jongen verloren hebben. De broedtijd situeert zich tussen maart tot mei. Het vrouwtje broedt de eieren uit in veertien tot

achtien dagen; na nog eens zoveel tijd vliegen de jongen het nest uit. Pas het volgende broedseizoen zullen de jonge exemplaren echter zelfstandig zijn. Op één seizoen wordt tot tweemaal toe een legsel geproduceerd.

Laat mij besluiten met een nuanceering op de inleidende alinea. Onze West-Europese fauna lijkt gemiddeld genomen niet (meer) zo spectaculair, zeker niet in vergelijking met het kleurengeweld en de gekke vormgeving van sommige tropische diersoorten, maar de waarde van onze natuur is niet minder dan de waarde van de natuur drieduizend kilometer verderop. Een simpele staartmees in een gewone stadstuin in een overbevolkt gewest: eenvoud siert!!

ADVERTENTIE

Boomverzorging

Wouter Crucke

Tel.: 09/ 362 27 78
GSM: 0486/ 23 45 43
wouter.crucke@pandora.be
BTW BE 787 116 002
HR 196 430

- ☞ Begeleiding/ voorbereiden van bomen bij bouwen of verbouwingen
- ☞ Winter-, zomer- en jeugdsnoei
- ☞ Aanplant van bomen, (ook volwassen exemplaren)
- ☞ Advies en onderzoek naar ziekten of aandoeningen
- ☞ Gespecialiseerd in vellen van bomen onder moeilijke omstandigheden.
- ☞ Scheren van hagen